

Is een hippe kust de teloorgang van de laatste restjes duin?

“Weg met door prikkeldraad omheinde natuurgebieden, die enkel toegankelijk zijn voor een groene elite.” Dit stukje komt uit het Westtoer-rapport ‘Welkom in de duinen’. Dit rapport van 2008 gaat dieper in op de toekomst van de kust, de uitbouw van het toerisme en de mentaliteitswijziging die hiervoor nodig is. “Natuur voor iedereen”, de slogan van Natuurpunt, grijpt Westtoer dankbaar aan om volop te gaan voor de integratie van doorsteken en paden in de 3800 ha nog overgebleven duinen aan onze kust. Het gaat hier om onder meer fiets-, wandel-, mountainbike- en ruiterpaden. Een zevental jaar na dit rapport krijgt de West-Vlaamse Milieufederatie steeds meer bezorgde vragen van kustnatuurbeheerders. Integratie van recreatie lijkt te leiden tot degradatie van de laatste restjes natuur....

Zon en zee, Floréal en camping Cosmos: iedereen naar de zee!

De jaren na WOII kondigden een democratisering van de vakantie aan: kinderen gingen op kamp in grote complexen midden in de duinen, appartementsblokken vervingen vissershuisjes en de amusementsindustrie vestigde zich definitief aan de kust. De kustlijn groeide stilaan uit tot een nieuwe Atlantikwall. In 1993 was de meerderheid van de geesten rijp om het Duinendecreet af te kondigen: de laatste restjes duinen mochten niet meer bebouwd worden. Behoud en beheer moesten prioritair worden.

Maar de vreugde werd getemperd door de realiteit: heel wat duinen waren in half verkavelde toestand achtergelaten en waren de facto zo goed als verloren. Bovendien hadden vooruitziende bouwpromotoren een plaatsje gekocht net aan de rand van de beschermde duinen, een lucratieve in-

vestering, want het zicht werd beschermd en de prijzen werden navenant.

De druk op de resterende eilandjes duin werd er niet kleiner op. Door haar ongegreptheid werd het duinengebied ingeschakeld in de waterwinning. Opgestapeld in betonnen dozen zochten de recreanten steeds meer de ruimte op. Niet alleen de prille duinen aan het strand, maar ook de oudere duinenresten werden overspoeld. Om deze mensen te voorzien van animatie werd nieuwe infrastructuur op poten gezet, zoals het evenementenplatform in Zeebrugge (°1996), het evenementenstrand in Duinbergen, (eco-) golfterreinen, heel wat terrasplatforms op het strand, surfclubs in natuurgebied,...

Plaats tekort voor alle wensen.

Elke gemeente paste bovendien haar eigen beleid toe en handhaafde naar eigen ambitie. In 2002 wilde de Provincie echter

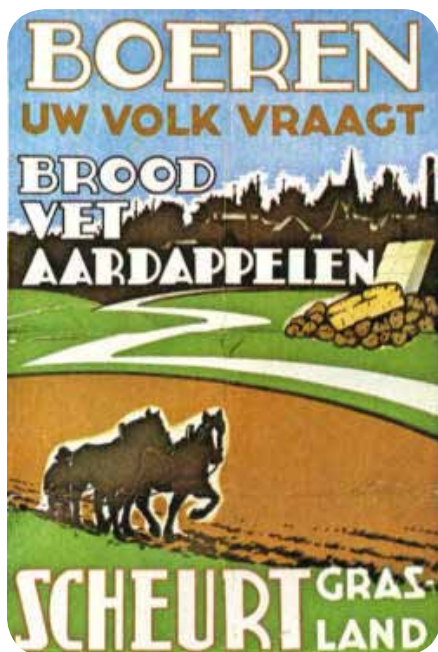
een eenvormig beleid voor de deelruimte Kust voor permanente en tijdelijke constructies. Dit kader was, mits uitzonderingen (bijvoorbeeld voor surfclubs en bereikbaarheid van het strand tussen Bredene en Vosseslag in De Haan), redelijk beperkend voor vaste constructies, maar sprak zich niet uit over de recreatiedruk. Tegelijkertijd was het ook duidelijk dat de zee niet op haar huidige niveau zou blijven en dat er ingrijpende werken nodig zouden zijn. Strandsuppleties werden deel van het winterdecor, samen met dijkverhogingen en nieuwe zeeweringen.

Intussen wilde de vakantieganger doorheen het hele jaar wat recreatie doen aan de kust. Gestimuleerd door een aanbod dat zich niet meer beperkte tot het hoogseizoen, ontdekte de meer avontuurlijke vakantieganger de mogelijkheden van het paardrijden aan de kust, zochten mountainbikers en wandelaars naar nog niet platgetreden paden en wilde de vastgoedsector ook een aanbod voor mensen die meer dan een zicht op betonnen platen wilde. Maar ook de nieuwkomers aan de kust, veelal gepensioneerd of tweedeverblijvers, wilden aanbod ‘hors saison’. De race op de laatste ongerepte kustgebieden werd ingezet.

Aan een hoog tempo worden nieuwe residenties aangeboden met een uniek zicht op de polders of aan de nieuwe jachthaven met zicht op de beschermde duinengordel. Omdat een mens een unieke vakantiebeleving wil, wordt nu niet alleen het achterland ontsloten, maar wordt de vraag tot openstellen van de laatste restjes geteisterde duinen steeds pertinenter gesteld. Geholpen door het nieuwe PRUP Strand en Dijk kunnen nu op bepaalde plaatsen ook o.a. strandbars in de zomer en constructies voor winter evenementen hun plaats hebben op het strand, onder de noemer ‘duurzame kustontwikkeling’.

Is er dan geen bescherming?

Toch wel. De wetgever heeft een en ander voorzien ter bescherming van strand en duin. Zo werden eind jaren '70 ongeveer 3.100 ha duin als natuurgebied of “reservaat” aangeduid in het Gewestplan. Belangrijke duingebieden werden echter nog bestemd als woongebied of industriege-

bied. Het resultaat is de wildgroei aan appartementen in de verschillende badplaatsen om nieuwe bewoners en duizenden toeristen een onderdak te bieden. Door deze ontwikkelingen zijn de duingebieden aan onze kust vaak sterk versnipperd en voor de migratie van sommige dieren onvoldoende met elkaar verbonden.

Het Duinendecreet maakte in '93 een eind aan de oprukkende verstening met de aanduiding van beschermde duingebieden. Hier trad een bouwverbod in, tenzij voor werken i.f.v. natuurbehoud of kustverdediging. Naast deze beschermde duingebieden (336 ha extra) werd ook landbouwgebied aangeduid, waarvan een invloed uitgaat op de duinen (769 ha).

In heel Vlaanderen wordt via het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) 125.000 ha afgebakend met natuur als hoofdfunctie. Verschillende duingebieden werden zo beschermd. Via natuurplannen en specifieke regelgeving moet de natuur hier verder kunnen ontwikkelen.

Naast de Europese Vogelrichtlijngebieden ('79) zijn er de habitatrichtlijngebieden ('92). Samen gaven ze vorm aan Natura2000. Instandhoudingsdoelen (IHD) moeten voor een gunstige staat van instandhouding voor deze gebieden zorgen. Vooral het Agentschap Natuur en Bos (2160 ha) en het Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust (400 ha), kopen duinen aan en beheren ze. Maar ook Natuurpunt beheert heel wat duinengebied (130 ha), samen met kustgemeenten en private eigenaars. Dit alles biedt blijkbaar geen voldoende bescherming. Ondanks de instandhoudingsdoelstellingen (IHD), blijkt

de natuurwaarde in heel wat gebieden af te nemen. Nochtans zijn deze kustgebieden essentieel in de kustverdediging en hebben ook de polders een essentiële rol in de waterhuishouding vanuit het binnenland.

Tragedy of the commons

Als iedereen wil genieten van een uniek stukje kust zal er geen uniek stukje meer overblijven. Dit is dan ook een economisch verhaal, waarbij de handelsbelangen op korte termijn de nodige daden op lange termijn verhinderen. Zo wordt er - tegen beter weten in - vooral geïnvesteerd in een harde kustbescherming om de zeespiegelstijging meester te blijven. Steden als Londen, maar ook de kustzone in Nederland, bewijzen dat het ook op een natuurlijke manier kan. Voor de Vlaamse kust maakte Natuurpunt hiervoor het Kappaplan op (zie De Spille 2010-4).

De tragedy of the commons komt echter steeds weer de kop opsteken. Voorbeelden hiervan zijn de verschillende visienota's op hoogbouw aan de kust; waar De Panne, De Haan en Wenduine niet te vinden zijn voor hoogbouw, gaan in Oostende de bouwgroepen Versluys en Sleuyter samen met de Stad in zee om bouwhoogtes tot 22 verdiepen te realiseren. Alleen al op de Oosteroever komen er 1200 appartementen bij, met een heel arsenaal aan activiteiten, hoewel er volgens Immoweb in Oostende meer dan 1000 wooneenheden te huur of te koop staan.

Niet alleen ontbreekt het aan daadkrachtig beleid om de leegstand van het bestaande patrimonium aan te pakken, maar er ontbreekt ook visie op de effecten die de concentratie van mensen heeft op de omge-

Fouten uit het verleden worden geregulariseerd en versterkt, zonder de gevolgen voor de flora en fauna te willen zien, hoewel Europa daartoe verplicht.

ving. Deze zorgt voor een niet aflatende en stijgende druk op de laatste open gebieden, waarvan de gevolgen worden afgewenteld op de maatschappij. Het beleid helpt veelal mee de laatste stukken waardevolle natuur te ontsluiten met doorsteekjes, wandelpaden, massa-evenementen, polderverkavelingen, mountainbikepaden,... De kust moet immers renderen, het hele jaar rond en bij elke weersomstandigheid. Handhaving van natuurregelgeving is optioneel en te vermijden. Graag geven we je een aantal dossiers waar de West-Vlaamse Milieufederatie momenteel mee de lans breekt voor een

doordachte aanpak. Uiteraard zijn dit niet de enige voorbeelden, het zou ons echter te veel plaats kosten om deze allemaal op te sommen.

1. Recreatie op het Zeebrugse strand bij Surfclub Icarus

Dit is een gekend dossier voor NBO (zie ook De Spille 2015-3, 2016-1 en 2016-2). Op 1 oktober 2015 besliste de provincieraad om surfclub Icarus in Zeebrugge te regulariseren. Al 28 jaar staat deze surfclub zonnevremd, in habitatgebied, in één van de laatste restanten waardevolle wandelende duinen tegen natuurreservaat De Fontein-tjes. Door 'creatieve' benadering van de effecten op habitatgebied kreeg de surfclub de toestemming te blijven bestaan en zelfs uit te breiden. Dit stond in de sterren geschreven: Westtoer maakt immers al langer promotie voor deze surfclub, niet als sportclub, wel als beachclub. Het verhaal kon je volgen in de vorige edities van De Spille.

Conclusie: fouten uit het verleden worden geregulariseerd en versterkt, zonder de gevolgen voor de flora en fauna te willen zien, hoewel Europa daartoe verplicht. Bovendien worden ook hier de kosten van dergelijk beleid niet meegerekend (zandruiming, natuurschade,...). Natuurpunt kon het onderste nog uit de kan halen via een overeenkomst met de Stad. We volgen dit dossier, samen met NP Brugge en NBO op.

2. Recreatie in de Middelkerkse duinen: Warandeduinen en mountainbikes

Hoewel het dossier van Middelkerke in een negatieve sfeer vertrok, lijkt het hier de minst slechte kant uit te gaan. De Warandeduinen lijden al lang onder de mountainbikers, vooral buiten de zomermaanden. Niet alleen het wandelpad, maar ook kwetsbare stukken duin worden stuk gereden. Waar Natuurpunt actie onderneemt om stukken af te spannen, worden draden doorgesneden en palen uit de grond getrokken. Eigen reflectoren zorgen voor de berijdbaarheid 's nachts.

De laatste jaren werkt de Provincie (sportdienst i.s.m. Sport Vlaanderen) aan het open stellen en promoten van 9 mountainbikeroutes aan de kust. Omdat de duinen de beste beleving bieden, doorkruisen steeds meer paadjes deze kwetsbare gebieden. Met deze gedachte ontwikkelden de sportdiensten van Middelkerke en de Provincie een afwisselend tracé.

Omdat het niet meer mogelijk is om de dui-

nen volledig af te sluiten voor deze sport, werd, samen met het Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK), het ANB, de sportdienst van de Provincie en Middelkerke, Natuurpunt, WMF, Sport Vlaanderen en Westtoer een alternatief tracé ontwikkeld, met minimale belasting van de duinen. Daarnaast werd in het overleg de hele route op grondgebied Middelkerke herbekeken. Omdat handhaving een groot probleem is, werden ook hier voorstel-afspraken opgesteld, in overleg met het gemeentebestuur en de Kustwerkgroep van Natuurpunt, waarbij uitbreiding naar andere vormen van intensieve recreatie (massa-evenementen, drones, paardrijden,...) werd uitgesloten.

Hoopvolle signalen, die - hopelijk - zullen aantonen dat dialoog met de verdedigers van de laatste restjes duin, naar win-win-situaties voor alle partijen kunnen leiden.

3. De uitgeholde bescherming van de kustpolders

De recreatiesector wil de link strand-duin-polder leggen, net als de natuur- en mi-

lieusector. Uiteraard gebeurt dit niet volledig met dezelfde doelstellingen, maar wel vanuit een appreciatie voor het landschap, in haar huidige - al sterk verminkte - vorm. Hier is het dan ook niet in eerste instantie de recreatieve druk, maar wel de oprukkende bouwgordeel en de intensiverende landbouw die sterke druk uitoefenen op de waarde van het landschap en haar biodiversiteit. Net als bij het duinendecreet moest een stevige bescherming de druk verlichten op deze oerwouden op kniehoogte.

Dat de natuurbescherming niet tot het maximum zou gaan, daar waren we ons van bewust. Dat het echter zou verder bouwen op een politiek compromis met de Boerenbond, waarbij een stand-still het eindpunt was, daar hadden we ons niet aan verwacht.

Hoewel voor 10.000 van de 12.000 ha uit de Inbo-kaart geen bezwaren binnenkwamen bij het openbaar onderzoek, reduceerde de Vlaamse Regering dit aantal nog verder tot 8037 ha. Van die 8037 ha werd 4988 ha (hier moeten de huiskavels nog af) beschermd via

het Natuurdecreet, maar dat was eerder ook al.

De overige 3049 ha werden aangeduid als ecologisch kwetsbaar blijvend grasland (EKBG). Deze EKBG zijn graslanden die de Europese Unie 'beschermt' in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Ze mogen niet geploegd worden. Andere handelingen zijn wel nog mogelijk, zoals doorzaaien, kruidachtigen inzaaien, selectief sproeien, bemesten (zelfs met pure urine)... Er werd ook een bezwaarprocedure voorzien. En dat laatste geeft de landbouwer de mogelijkheid om, van het moment dat het reliëf effen werd getrokken, bezwaar tegen de bescherming als EKBG in te dienen. En dan kan men ploegen en inzaaien met maïs, bijvoorbeeld.

Conclusie

De kustzone kent nu en later heel wat uitdagingen. De huidige bescherming biedt nog te veel mogelijkheden tot het uithollen van bescherming. De handhaving krijgt nauwelijks aandacht of de bescherming wordt door de beleidsmakers zelf uitgehold, i.f.v. een eenzijdige economische benadering. Deze bedient enkel de noden op korte termijn, maar zorgt voor verdere achteruitgang van de kustzone. Het is dus aan beleid en gebruiker om behoud en herstel van de kustzone aan te pakken en verder te denken dan vandaag. Hoewel er lichtpuntjes zijn, lijkt een kentering in het denken nog niet voor morgen. Onder het motto van een hippe en economisch welvarende kust voor iedereen, wordt de natuur in duin en polder intussen stilletjes begraven.

De West-Vlaamse Milieufederatie

Inverde webshop publicaties

- ✓ kwaliteitsvolle publicaties over bos-, groen- en natuurbeheer
- ✓ voor professionelen en amateur natuurliefhebbers
- ✓ snelle levering
- ✓ veilig betalen

www.inverde-shop.be

